
PRAHA – ŠIBUJA – PEKING

ROMÁNY ANNY CIMY A RADKY DENEMARKOVÉ (NEJEN) O DÁLNÉM VÝCHODĚ

MAREK LOLLOK

PRAGUE – SHIBUYA – BEIJING. NOVELS BY ANNA CIMA AND RADKA DENEMARKOVÁ
(NOT ONLY) ABOUT THE FAR EAST

The paper *Prague – Shibuya – Beijing. Novels by Anna Cima and Radka Denemarková (not only) about the Far East* deals with the novels by Radka Denemarková and Anna Cima, which are related by their setting into the Far East countries, namely Japan and China. The analyzes and comparison of both of the novels reveals substantive differences between the plots, characters, aims and strategies of the authors, as well as between the language means applied. In general, despite great ambitions of the Radka Denemarková's extensive novel the Anna Cima's prosaic debut is found as more convincing.

Keywords: contemporary Czech prose, *Probudím se na Šibuji*, *Hodiny z olova*, Anna Cima, Radka Denemarková

I

V roce 2018 se na knižním trhu objevily dvě knihy, které bezesporu neplánovaně, leč vzhledem ke svým tématům nepřehlédnutelně tvoří jistý tandem, ba se takřka ocitají v komplementárním vztahu. Řeč je o románech *Probudím se na Šibuji* Anny Cimy a *Hodiny z olova* Radky Denemarkové.⁽¹⁾ Přestože jak z hlediska záměrů autorek, tak i co do tvárných a stylových parametrů, jimž ještě budeme věnovat pozornost, sotva může být mezi

1 Navíc nedlouho poté, ovšem již s vročením 2019, vychází co do časoprostoru obdobně založený román Davida Zábranského *Logoz aneb Robert Holm, marketér dánský* – tomu se však v této stati podrobněji nevěnujeme.

těmito díly větších rozdílů, jejich základní společný jmenovatel v podobě výrazné orientace na dvě z nejvýznamnějších dálnovýchodních kultur nás (snad) dostatečně opravňuje ke komparaci, včetně dodatečného zhodnocení kritického. Dalším, třebaže již vcelku „vnějším“ motivem pro srovnání uvedených knih na platformě Cenové bilance 2018, je fakt, že se oběma posléze dostalo prestižních ocenění: *Hodiny z olova* získaly hlavní cenu Kniha roku v soutěži Magnesia Litera, román *Probudím se na Šibuji* byl pak v téže anketě nejlepším debutem, přičemž autorka za něj ještě získala Cenu Česká kniha a Cenu Jiřího Ortena, určenou spisovatelům do třiceti let.

II

V nejobecnější rovině se obě prózy, byť ne stejným způsobem a stejnou měrou, přiřazují k od 90. let stále se rozšiřující a průběžně metamorfující linii české literatury „se zahraničním prvkem“ – literatury, kterou svého času Alena Fialová s vědomím její značné různosti a různorodosti charakterizovala pod hlavičkou tzv. výprav za exotikou (Fialová 2014: 351–354). Tato produkce zažívající svůj boom od počátku nového milénia staví svou atraktivitu především na tom, že jsou její narativy zasazeny do cizího, více či méně exotického prostředí, popřípadě že se k tomuto prostředí nějak vyjadřují a vztahují. Jak uvádí Fialová, charakteristická je v tomto případě „účast spíše mladší generace, té, která po revoluci v roce 1989 vyrazila za poznáním do světa, případně ještě mladších autorů, pro něž se stalo již normálním jevem trávit první léta dospělosti na ‚zkušené‘ ve světě, ať již ze studijních, či pracovních důvodů“ (ibid.: 351).

Funkce exotického prostoru, resp. úloha cizokrajných a cizojazyčných prvků objevujících se v tomto typu literatury ve větší koncentraci, přitom bývají rozličné, když odpovídají jak naturelu daného autora, tak i celkovému konceptu díla (s rozpětím od takřka faktografické dokumentárnosti až po toliko volnou, fragmentární či náznakovou inspiraci). V nejobecnější rovině lze však konstatovat, že zasazení děje do určitého relativně „cizího“ prostoru a využití jeho specifických „reálií“ vždy přinejmenším implicitně účinkuje jako měřítko (zrcadlo) k poměrům zdejším, domácím. Osa často-

krát přítomná i v jiných typech textů (na jedné straně „svůj, vlastní“ – na druhé „jiný, cizí“)⁽²⁾ se tak v těchto případech stává klíčovou.

III

Probudím se na Šibui je první knihou osmadvacetileté japanoložky Anny Cimy, akademičky v současnosti žijící v Japonsku. Hlavní hrdinkou v zásadě komorního příběhu (třebaže geograficky velkoryse rozprostřeného mezi Japonsko a Česko) je studentka japanistiky Jana Kupková, přemýšlivá dívka, která coby důsledek své vášně pro zemi vycházejícího slunce zažívá rozdvojení osobnosti, doslova paralelní bytí na dvou místech zároveň. O tom, zda je to Janě příjemné či nepříjemné, nelze jednoznačně rozhodnout – anebo přesněji: mění se to v čase. Zatímco její aktuální čtyřadvacetileté Já poctivě studuje na pražské filozofické fakultě, kde se s dost řídce vídaným zápallem věnuje překladu nesnadného textu pozapomenutého neosensualistického spisovatele z počátku 20. století, její sedmnáctiletá verze vězí v tokijské čtvrti Šibuja, v níž osamoceně bloudí a bloumá, aniž by potřebovala jíst a pít a aniž by ji kdo registroval. Zatímco „pražská“ Jana po ničem neprahně víc než po tom podívat se znovu do Japonska – protože dodnes žije ze svých vzpomínek na krátkou turistickou návštěvu japonských ostrovů s kamarádkou před sedmi lety –, „šibujská“ Jana brzy zatouží se ze své klícky vymanit. A to i přesto, že jí tento pobyt umožňuje detailní pozorování a poznávání Japonců a vůbec nebyvalé proniknutí do zamilované kultury.

2 Srov. k tomu kulturologickou koncepci Wolfganga Müllera-Funka, který ve své monografii *Theorien des Fremden* systematicky rekapituluje a komentuje různé přístupy k problematice „jiného“ a „cizího“. Uvedené pojmy chápe Müller-Funk v souladu s většinou představovaných autorů jako elementární opozice konceptů „svůj“, resp. „vlastní“. Upozorňuje na to, že jinakost, stejně jako cizost coby do značné míry se překrývající fenomény nejsou kategorie substanciální, ale vždy relativní. Pro dotýčný subjekt znamenají vždy něco protikladného či znepokojujícího (widerständig oder irritierend; Müller-Funk 2016: 22). Hodnocení jakýchkoli projevů alterity, což je pojem, pod který se koncepty „cizího“, „jiného“, popřípadě „druhého“ obvykle shrnují, se přitom nemusí uplatňovat jen na základě poznání reálných vzorů či sociálních struktur, ale jako výsledek různých emotivních momentů, apriorních představ a stereotypů; ty podle Müllera-Funka ovlivňují vnímání nejen vizuálně, tedy jako jakési předobrazy, ale i v hlubší struktuře jako tzv. „jazykově formované ‚obrazy‘“ (sprachlich formatierte „Bilder“; ibid.).

Dynamické, rychle plynoucí vyprávění využívající motivu pátrání po nejen literárně, ale i biograficky pozoruhodném, tragicky zesnulém beletristovi jménem Kijomaru Kawašita se postupem času čím dál tím víc přelévá takřikajíc na místo činu – do Japonska. Zde v pečovatelském domě dožívá vdova po Kawašitovi, která by studentce mohla doplnit nezbytné dílky do mozaiky beztak sporých informací o spisovatelově životě; překládaná autobiografická povídka je totiž (nejen pro Janu) až příliš fragmentární.

Významnou roli při Janině bezmála detektivním pátrání, jemuž se její počínání vskutku podobá mnohem více než standardnímu filologickému výzkumu, a zároveň při osvobozování jejího alter ega uvízlého na Šibuji, sehrávají dva její souputníci, jeden svéráznější než druhý. Japonský mladík Nakadai a pražský doktorand Viktor Klíma. S prvním se protagonistka setkává již na Šibuji, kde ho – aniž by s ním mohla rozmlouvat a byla jím spatřena – pozoruje v roli frontmana kapely ve stylu *visual kei*. Po několika letech se zase stává jeho průvodkyní v Praze, kam jako vášnivý fotograf oken a všelijakých zapadlých zákoutí přicestuje na doporučení své sestry Mačiko, Janiny kamarádky. Zprvu pouze pracovní vztah s asociálním, nicméně erudovaným kolegou Klímou, který se do případu Kawašita záhy rovněž naplno ponoří, brzy opanují vzájemné sympatie a Jana se časem do Klímy zamiluje. Introvertní mladík se však zdráhá přijmout roli oficiálního partnera, protože mu je v danou chvíli přiznáno dvouleté stipendium na pobyt v Japonsku (což mu Jana samozřejmě trochu závidí). Odmítnutá dívka je uražena, Klímovi se rozhodne vyhybat, ovšem nezabrání jejich setkání právě na Šibuji. Český stipendista je totiž jediný, kdo zde přítomné Janino alter ego mezi tisícovkami Japonců skutečně vidí a může s ním komunikovat, ačkoli pro ostatní zůstává dívka nehmatatelná, průhledná. Jejich interakce pak zahrnuje řadu nezvyklých, často komických momentů:

„Pokusila jsem se Klímovi vysvětlit, že jsem myšlenka Jany Kupkovy na Japonsko, která se tu zasekla před sedmi lety, ale nevypadá, že by to chápal. Řekla jsem mu, že nemůžu překročit Hranici, nemůžu jíst a pít a nemůžu telefonovat. Tvářil se podezřívavě. Nejspíš si myslí, že si z něj dělám legraci. [...] Samozřejmě chápu, že se takováhle informace nevstřebává snadno, ale

aspoň by nemusel mlčet jako zařezanej. [...] Nejrádši bych se Klímy vyptala na milion věcí, ale vypadá to, že s křížovým výsledkem budu muset počkat, dokud nepřijme fakt, že jsem myšlenka“ (Cima 2018: 235).

„Podívej,‘ říká Klíma, ‚díval jsem se na ten náš problém doopravdy ze všech možnejch úhlů, a ať nad tím přemýšlím, jak nad tím přemýšlím, tak mi tvoje situace připomíná klasickéj pohádkovej syžet. Ty jsi v podstatě něco jako zakletá princezna, která potřebuje vysvobodit.‘ / ‚A ty seš jako princ, co mi má pomoci, jo?‘ / Klíma přikývne“ (ibid.: 251).

Hlavní hrdince se nakonec s pomocí Klímy a Nakadaie v převlecích podaří proniknout do přísně střeženého domova důchodců a ukořistit rukopis dosud pohřešovaného Kawašitova románu, což jí vyřeší problém nejen s dizertačním tématem, ale zejména s její myšlenkovou rozpolceností. Oba leitmotivy (rozdvojení a pátrání) jsou tedy dotaženy až do konce, příběh je obsahově i formálně završen.

Neopominutelnou součástí románu je přitom tvorba zmíněného japonského spisovatele, v podobě překladových fragmentů integrovaných zejména do pražských, ale i šibujských úseků. Konkrétně to jsou Kawašitovy autobiografické povídky *Milenci* o zapovězené lásce mezi nedospělým protagonistou a jeho o poznání starší sestřenicí a část eseje *Otřesené vzpomínky*, v nichž spisovatel sugestivně líčí své zážitky z velkého zemětřesení, jež na počátku 20. století postihlo jeho rodné Kawagoe. Tyto po částech odkrývané, stylově diferencované texty tvoří další vrstvu knihy, přičemž svou atmosférou a motivy sugerují japonskou literaturu a kulturu snad ještě více než příběh Janin.⁽³⁾ Doslov je pak odbornou statí soustředěně představující dílo Kijomarua Kawašity alias Satošiho Uedy (1902–1938), včetně originálních názvů jeho děl v japonském znakovém písmu a transliteraci,

3 V japanologicky fundované recenzi upozornila Denisa Vostrá na souvislosti knihy s žánrem „introspektivní beletrie“ (šinkjó šósecu), který se počátkem 20. století v Japonsku jako jeden z mála těšil přízni tehdejší kritiky coby čistá, tedy umělecká literatura. Tento žánr, pro nějž se v o něco širším významu používá též název „já-román“ (watakuši šósecu nebo šišósecu), vychází z japonského chápání naturalismu a patří k němu díla, v nichž popisované události do určité míry korespondují s životem autora“ (Vostrá 2018).

což je navýsost půvabné, uvážíme-li, že dotyčný spisovatel, jak Cima v jednom rozhovoru posléze přiznala (srov. např. Zbořil 2018), nikdy neexistoval a včetně své literární produkce je cele autorčinou fiktivní postavou...

IV

Hodiny z olova jsou polytematickým románem, v němž je valná většina jeho složek určena obrazem současné Číny, přesněji řečeno vztahem jednotlivých aktérů – míněno postav, vypravěčky i autorky – k němu. Nejen podle veřejných prohlášení Radky Denemarkové, učiněných v řadě interview týkajících se této knihy, je patrné, že v rámci autorčina dosavadního díla jde o knihu „neřadovou“, ba naopak svým obsahem i rozsahem mimořádně ambiciózní, představující určitou sumu jejího dosavadního psaní a možná završující jisté období v její tvorbě. V Poznámce autorky začleněné do publikace sama Denemarková mimo jiné docela neskromně uvádí, že:

„[R]omán je esencí doby, kterou jsem žila a která mě opouští, je i připomínkou mizející planety jménem skutečná literatura a jejích vzácných jmen“ (Denemarková 2018: 742).

Román neobsahuje jediný doposledka klenutý příběh, spíše zvýrazňuje svou jazykově-kompoziční výstavbu: zhruba 75ostránkový opus je s výjimkou prologu formálně segmentován na deset kapitol (dále ještě členěných na kratší subkapitoly), vycházejících – nejexplicitněji právě ve svém označení – z dálnovýchodních náboženství a nauk, zejména z tradičního konfuciánského učení, tzv. Velkého učení, resp. Doktríny středu.

Třebaže se citace a podněty z těchto zdrojů opakovaně vracejí, ba se koncepty východních filozofií zřejmě mají stát jakýmsi paradigmatickým celého románu a vstoupit tak do konfrontace s – našimi – evropskými normami a hodnotami, jsou tyto akcentovány poněkud vnějškově, proklamativně. Vedle nich či spíše před nimi z textu vyvstávají hlavní postavy v čele se Spisovatelkou, jež má s fyzickou autorkou podle všeho nejeden společný

rys: aktuálně připravila cestopis věnovaný Číně, který má ovšem pro svou otevřenost vyjít pouze v „okleštěné, vykastované“ verzi, jak je řečeno již v první větě románu.

Tematický záběr je přesto pozoruhodný. Lakonicky jej ve své recenzi naznačuje např. J. M. Heller, když uvádí, že se román „dotýká řady problémů, jež doplňují ústřední konflikt svobody a totality. Autorka v něm otevírá témata feministická, jako je násilí na ženách, velké téma pro ni představuje trauma výchovy a narušených vztahů mezi rodiči a dětmi, dále prostřednictvím jedné z postav, která rozkrývá svou zamlčovanou židovskou rodinnou historii, píše o holocaustu a nacismu a historické vině povýtce v Evropě. Některá témata jsou velmi aktuální, jako je odpověď Evropy (zejména té, které se říká ‚Východní‘) na uprchlickou ‚krizi‘ nebo servilní přístup Evropy (téže části) k velmocem ležícím ještě dále na východ od ní“ (Heller 2019). Že jsou to skutečně závažné otázky⁽⁴⁾ dokládající nebyvalou ctižádostivost knihy, je patrné na první pohled.

K dalším bezesporu pozoruhodným aspektům *Hodin z olova* patří antroponyma. Stejně jako Spisovatelka nemá většina postav vlastní jméno, jsou pojmenovány apelativně podle své role v příběhu: Programátor, Diplomat, Babička, Mimoň (což je ovšem označení specifické, od ostatních postav kategoriálně odlišné, neboť explicitněji vystihuje povahu dotyčné postavy – poněkud infantilního akademika), dále například Přítel, Americká studentka, Snoubenec, Zlatokop, Právník, Čínská matka, Čínská dívka atd. atp.⁽⁵⁾ Tato volba se podílí na jisté typizaci představovaných charakterů, zevšeobecnění jejich osudů. Výjimkou jsou postavy Programátorovy dcery Olivie a mladíka Davida, které se od ostatních liší nejen generačně, ale zjevně i hodnotově. Jak autorka opakovaně v rozhovorech uvádí, tyto skutečně pojmenované postavy mají pro ni v knize mimořádný význam,

4 A to Heller ve svém seznamu pomíjí ještě další kontroverzní záležitosti, jichž se text aspoň zčásti dotýká, jako je například problém rozdělené společnosti (jak v Česku, tak v Číně), nelegální obchodování s orgány či třeba tzv. politika jednoho dítěte a její důsledky.

5 Mezi zmíněnými převažují Češi tvořící v Pekingu samostatnou enklávu; vedle nich se pak objevují postavy, jež nejsou expati (jak je to často vidět již z jejich atributu, viz např. Americká dívka, či – snad ještě důležitější postava – Čínská dívka, kterou čínský režim popraví poté, co si až příliš osvojí Spisovatelčiny demokratické postoje).

protože jsou jí jakýmsi ztělesněním naděje v celkově spíše chmurně líčených poměrech (srov. např. Pfeiferová 2019). Propriální označení nesou také kocouři Mansur a Pomeranč, přičemž druhý jmenovaný svou nesmrtelností dodává všemu dění ještě další, jaksi „metafyzickou“ dimenzi:

„Pomeranč je tisíciletý kocour a podobá se tygroví. Na náměstí Nebeského klidu Mansurovi s jantarovými očima důležité pošeptá, že mu sice vypráví příběh tohoto světa, ale Spisovatelka neexistuje; je to jeho smyšlená postava“ (Denemarková 2018: 95).

V textové výstavbě románu se pak pracuje v zásadě se dvěma diferencovanými modely. První představují do značné míry typizované, modelové situace, zabezpečující hlavně epickou stránku románu (např. Vánoce u invazivní Programátorovy babičky, večírek na velvyslanectví a další), druhou utvářejí reflektivní pasáže, náležející buď postavám (v podobě jejich vnitřních promluv), nebo rozptýlené v reprodukováných, ať už anonymizovaných či „odzdrojovaných“ výrocích z reálného světa. A také – v neposlední řadě – ve vlastních úvahách, komentářích a glosách vypravěčky.

V širším smyslu můžeme k reflektivním pasážím řadit i nezanedbatelné množství v zásadě nedějových kratších či delších úseků, jež mají často deklarativní charakter, přičemž prezentují vyhraněná etická a politická stanoviska různých subjektů, nejčastěji Spisovatelky. Některé takové vstupy mají rysy až jakýchsi osobních statementů,⁶ vyjadřujících se přísně jak k morální integritě individuí, tak k (etice) společnosti jako takové; jsou v podstatě její obžalobou, kritikou.

Jak řečeno, situační i reflektivní pasáže se mnohdy prolínají, švy jsou ale zpravidla patrné. Viz jediný příklad za všechny obsahující svébytný, až ironicky působící komentář situace, kdy Olivie trpící mentální anorexií, odmítá babičkou vnucovanou domácí stravu; v uvozovkách je zde obsažen i výklad principu čtvrté kapitoly Velkého učení (srov. Zhu 2008: 37):

6 Dle ACSC „polit. veřejné politické vyhlášení, oznámení, prohlášení“ (srov. IJP 2019, heslo *statement*).

„Olivie krajíce chleba rozevře jako knihu a roznimrá; namáhavě polkne tři plátky slizkých rajčat. Uspořádaná, vyrovnaná osobnost je předpokladem uspořádané, vyrovnané rodiny. Bez pěstování osobnosti není usebrání rodiny. Řekne-li se, že kdo chce řídit stát, musí napřed usebrat svou rodinu, míní se, že kdo nedokáže vychovat ani svou rodinu, nebude nikdy schopen vychovat kohokoli jiného. Z toho plyne, že ušlechtilý člověk pozvedne celý stát, aniž vlastně překročí práh své rodiny. Není to nic než bratrská láska, s níž slouží svému nadřízenému. A není to nic než rodičovská láska, s níž opatruje zástupy“ (Denemarková 2018: 47).

V reflektivních, komentujících pasážích se často objevují lapidární účelová srovnání, paralely, kontrasty či prosté juxtapozice vybraných jevů: vedle sebe jsou často kladeny výpovědi o aktuálních poměrech v Česku a Číně, případně výroky o současnosti a více či méně vzdálené historii; konkrétně se například uvažuje o šikaně státní policie během normalizace v Československu a vzápětí o praktikách téže organizace v současné Číně, o disidentských kruzích v někdejší Československu a disidentech v Číně apod. Srov. následující případy:

„Socialistický charakter a stranickost si naše literatura nikdy nenechá vzít, volali i ve Městě Praze v padesátých letech. Totéž dnes volají ve Městě Pekingu oficiální spisovatelé a své autogramy vepisují plnicím perem značky Mont Blanc. Změnily se kroje; dobové tance zůstaly“ (ibid.: 221).

„Při stavbě [Velké čínské zdi] používali rýži a na druhé straně velké zdi se vyskytují tři vzácnosti: ženšen, sobolí kožichy a tráva wula. Při stavbě Karlova mostu používali ve Městě Praze vajíčka“ (ibid.: 225).

Kritici se vesměs shodují na tom (srov. např. Bělíček 2019, Pavlova 2019, Heller 2019, Čopjaková 2019), že zejména velké množství a povaha reflektivních pasáží zahrnujících celou řadu vážně i ironicky míněných axiologických výroků jsou určitou slabinou *Hodin z olova*, jelikož často velmi zpomalují děj, zabíhají do příliš vzdálených odboček a vytvářejí až příliš vykonstruované

analogie (v souladu s principem „všechno souvisí se vším“⁷⁾). Nebo naopak přímočaře reprodukuje teze známé a záležitosti zjevné, z (kon)textu snadno vyvoditelné. Viz i někdy poněkud kostrbatá, polopatická charakteristika postav, jako třeba v momentě uvádění Davida a Oukeje do děje:

„Kluci [David s Oukejem] jsou závan čerstvého vzduchu, radosti, nepředpojatosti. Číňané na ně reagují radostně; nevěří slovům, věří intuici. Oni dva jsou radost ze hry, z rytmu, z pusté legrace. Jako by kluci všechny ty učené, ideologické debaty světa usvědčovali z jakési bazální nepatřičnosti. Z toho, že nemají se skutečným životem mnoho společného. Oni dva jsou ničím necenzurovaná manifestace života, který kašle na všechny ideologie, na vznešený svět keců. Manifestace života, který se bytostně vzpírá každému znásilnění, každému výkladu, každé směrnicí. Proti světu zdání a interpretací tu náhle stojí pravda. Pravda mladých lidí, kterým může být všechno ukradené. Kterí si chtějí žít po svém. Tancovat, jak chtějí. Být v souladu se svou přirozeností“ (Denemarková 2018: 237–238).

Při tematickém rozptylu, kdy je v románu současně prezentováno a propojováno mnoho soudobých veskrze „nadnárodních“ fenoménů, jako jsou například autoritativní režimy, konzumerismus, globalizace, civilizační střet, moc a její zneužívání v rodinných, partnerských i státních poměrech, smysl dějin, disent, resp. étos a odkaz disentu, jakož i (jak uvádí záložka i autorčina Poznámka v knize) krize středního věku, vyhoření, puberta ad., je kniha až překvapivě silně zakotvena v českém kontextu. Jsou zde totiž zakomponovány desítky – poměrně důležitých – nevysvětlovaných narážek na české aktuální dění, kulturu a historii (např. legendární krteček jako dar české delegace do Číny, vedle globálně známého Havla je připomínán Kolář, Němcová, objevují se zmínky o Slánském, Bělohávkovi, Kubišové ad.). Je tak otázkou, do jaké míry budou *Hodiny z olova* s to následovat

7 Objevuje se teze, že „příběh tohoto světa je jenom jeden a všechno, úplně všechno souvisí se vším, a to dokáže postihnout jen literatura“ (Denemarková 2018: 552); prominentním axiomem je i obdobně univerzalistický (a také kategorický) citát z Konfucia, který je dokonce v originálních čínských (kaligrafických) znacích vyveden na zadní straně obálky: „Spěje-li stát či rodina k prosperitě, musí tu být nějaká příznivá znamení. Spěje-li stát či rodina k záhubě, musí tu být nějaká neblahá znamení.“

osud předcházejících Denemarkové knih, zhusta překládaných do cizích jazyků; a ovšem také, do jaké míry se na nich projeví zub času.

V

Na tomto místě se pokusme o jistou bilanci – předběžně formulované shrnutí hlavních rysů obou textů ve vzájemném vztahu. Uvádíme je zásadně ve dvojicích, vesměs jako párové protějšky a protiklady (třebaže ne vždy ve striktním verbálním poměru 1:1). Čtenářům je nabízíme k diskuzi a kritice. Jednotlivé položky je nutno chápat kontextuálně, nikoli striktně jako binární opozice, ale spíše jako převažující tendence toho kterého textu. Do značné míry zobecněné souvztažnosti a dichotomie samozřejmě nejsou vyčerpávající a z hlediska celku mají limitovanou výpovědní hodnotu, nicméně věříme, že i tento způsob uvažování může být produktivní v tom, že učiní explicitní a přehlednější (další) podstatné aspekty probíraných knih, případně – bereme-li zkoumané texty jako reprezentanty určitých proudů – naznačí i některé obecnější tendence v současné české literatuře.

Probudím se na Šibuji	Hodiny z olova
román-hra: „autentická mystifikace“	román-exprese/apel
monotematicčnost, konvergence	polytematicčnost, divergence, digrese
vědomá parciálnost	snaha o komplexnost
relativní konkrétnost, individualizace	tendence k abstrakci, typizaci (viz např. pojmenování postav), „černobílé“ schematizaci
lehkost – relativně vyšší míra (sebe)ironie, hyperbolizace	tíha – až přetíženost, naléhavost sdělení; vážný, seriózní tón; étos, patos
civilní jazyk: obecná čeština (i v pásmu ich-formového vypravěče)	literarizovaný, „stylizovanější“ projev: zásadně spisovná čeština (s výraznější obrazností, symbolikou, četnějšími intertextuálními aluzemi)
„malé“ otázky; individuální problémy	„velké“ otázky; globální problémy

expozice „soukromého“ já, spíše privátní perspektiva	expozice veřejného postoje: kritika jednotlivců a společnosti (politizace, moralizování, angažovanost)
žánrová synkreze – univerzitní román, milostný příběh, romance, román s tajemstvím... (specifikum: vložené heterogenní texty)	žánrová synkreze – svěbytný „cestopis“, esej, simulovaný deník, častá scéničnost, jistá publicističnost (specifikum: zesílená reflektivní a proklamativní složka)
autobiografičnost (v postavě Jany), antiiluzivnost, nadreálná rovina × „autentičnost“ (včetně simulovaných literárních textů)	autobiografičnost (v postavě Spisovatelky); časté konkrétní reference k reálnému světu × antiiluzivnost (vyprávějící kocour Pomeranč)
zřetel ke čtenářskému komfortu, snaha zaujmout, pobavit; ludičnost	menší ohled na čtenářský komfort; představa „náročného“ čtenáře; ambice přesvědčit (utvrdit), eticky směřovat; didaktičnost
„knížka“ o (vztahu k) Japonsku	pokus o výraznější gesto, o „vysokou“ literaturu; manifest sui generis

VI

Není pochyb o tom, že se v uvedených textech prezentují dva velmi odlišné autorské naturely. Na jedné straně zavedená, sebevědomá autorka s řadou překladů svých knih do cizích jazyků, na druhé debutantka do české literatury teprve vstupující. Vzhledem k předpokládaným záměrům se úhrnem jako přesvědčivější jeví Cimin debut, zatímco poslední kniha Radky Denemarkové navzdory evidentní snaze o závažnou uměleckou výpověď s potenciálně širším společenským dopadem budí spíše rozpaky a svého určení za pomoci zvolených prostředků dosahuje jen zčásti.

Mgr. et Mgr. Marek Lollok, Ph.D.

Katedra českého jazyka a literatury

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity

Poříčí 7, 603 00 Brno

lollok@ped.muni.cz

LITERATURA

BĚLÍČEK, Jan

2019 „Radikální havlismus Radky Denemarkové. Jan Bělíček nad románem *Hodiny z olova*, oceněným *Magnesií Literou*“; *Právo, Salon*, [on-line] <https://www.novinky.cz/kultura/salon/clanek/radikalni-havlismus-radky-denemarkove-jan-belicek-nad-romanem-hodiny-z-olova-oceneny-magnesi-lite-rou-40276898> [Přístup 22. 3. 2020]

CIMA, Anna

2018 *Probudím se na Šibuji* (Praha: Paseka)

ČOPIJKOVÁ, Kateřina

2019 „Radka Denemarková kritizuje Evropu (nejen) za přitakávání Číně“; *Respekt* 30, č. 14, [on-line] <https://www.respekt.cz/tydenik/2019/14/kate-drala-s-cinskymi-zrcadly?issueId=100394> [Přístup 22. 3. 2020]

DENEMARKOVÁ, Radka

2018 *Hodiny z olova* (Brno: Host)

HELLER, Jan M.

2019 „Čas Číny a čas náš“; *iLiteratura.cz*, [on-line] <http://www.iliteratura.cz/Clanek/41415/denemarkova-radka-hodiny-zolova> [Přístup 22. 3. 2020]

KRAJČIROVIČ, Jan

2019 „Nemilosrdně odbíjený čas“; *Weles*, č. 77, s. 99–100

MÜLLER-FUNK, Wolfgang

2016 *Theorien des Fremden: eine Einführung* (Tübingen: A. Francke)

FIALOVÁ, Alena (ed.)

2014 *V souřadnicích mnohosti: česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích* (Praha: Academia)

PAVLOVA, Olga

2019 „Příliš těžké hodiny“; *A2* 15, č. 12, [on-line] <https://www.advojka.cz/archiv/2019/12/prilis-tezke-hodiny> [Přístup 22. 3. 2020]

PFEIFEROVÁ, Dana

2019 „Dana Pfeiferová hovoří s Radkou Denemarkovou nejen o jejím románu *Hodiny z olova*“; *ČR Vltava*, [on-line] <https://vltava.rozhlas.cz/dana-pfeifero-va-hovori-s-radkou-denemarkovou-nejen-o-jejim-romanu-hodiny-z-olova-7960938> [Přístup 22. 3. 2020]

VOSTRÁ, Denisa

2018 „Anna Cima: Probudím se na Šibuji“; *iLiteratura.cz*, [on-line] <http://www.iliteratura.cz/Clanek/40679/cima-anna-probudim-se-na-sibuji> [Přístup 22. 3. 2020]

ZBOŘIL, Jonáš

2018 „Murakami v Česku. Probudím se na Šibuji je rafinovaný debut o fascinaci Japonskem“ (rozhovor J. Zbořila s A. Cimou); *Radio Wave*, [on-line] <https://wave.rozhlas.cz/murakami-v-cesku-probudim-se-na-sibuji-je-rafinovany-debut-o-fascinaci-japonskem-7600405> [Přístup 22. 3. 2020]

Internetová jazyková příručka, UČL AV ČR, v. v. i., [on-line] <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=statement> [Přístup 22. 3. 2020]

ZHU, Xi

2008 *Velké učení: Doktrína středu*; přel. O. Král (Lásenice: Maxima)